

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРОВЕДЕННЯ ОБШУКУ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ВІЙСЬКОВИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ**CURRENT ISSUES OF SEARCHING DURING THE PRE-TRIAL INVESTIGATION OF MILITARY CRIMINAL OFFENSES**

Давиденко С.В., к.ю.н.,

доцент кафедри кримінальної юстиції

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Марочкін О.І., к.ю.н.,

асистент кафедри кримінальної юстиції

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

У статті проілюстровані окремі проблемні аспекти нормативного регулювання процедури проведення обшуку (як різновиду слідчих дій) під час досудового розслідування військових кримінальних правопорушень, що найчастіше виявляються у правозастосовній практиці, в контексті потенційної гармонізації вітчизняного кримінального процесуального законодавства з європейськими стандартами у сфері захисту прав і свобод людини, що свідчить про актуальність даного дослідження.

У представленій науковій роботі детально проаналізовані положення вказаного інституту, присвячені суб'єктному складу осіб, уповноважених на виконання ухвали слідчого судді про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння (є одним із основних способів збирання необхідної доказової інформації) під час досудового розслідування військових злочинів.

На підставі ґрунтовного вивчення кримінального процесуального законодавства України та наявної тематичної судової практики з'ясовані переважні недоліки клопотань про обшук, типові порушення, що допускаються при проведенні цієї слідчої дії, та наголошено на неприпустимості нехтування конституційними правами особи під час обшуку в житлі чи іншому володінні.

Інтегральною частиною роботи є характеристика етапів процесуального алгоритму проведення обшуку в контексті реалізації такої загальної засади кримінального провадження як недоторканність права власності. В ході наукового дослідження особливий акцент зроблено на послідовності сторони обвинувачення у проведенні процесуальних дій під час розслідування військових кримінальних правопорушень, а також на необхідності дотримання належної правової процедури при проникненні до житла чи іншого володіння особи з метою проведення огляду, обшуку до постановлення ухвали слідчим суддею.

У статті окреслені вектори, зорієнтовані на формулювання пропозицій, спрямованих на якісне вдосконалення положень кримінального процесуального закону в частині правової регламентації порядку проведення обшуку (як заходу, що має бути пропорційним втручанням у приватне життя особи) в такій специфічній категорії кримінальних проваджень. Автором надані обґрунтовані рекомендації щодо оптимального застосування окремих норм національного законодавства під час досудового розслідування військових злочинів, які свідчать про прикладне значення результатів презентованого дослідження.

Ключові слова: завдання кримінального провадження, належна правова процедура, обшук, військові кримінальні правопорушення.

The article illustrates certain problematic aspects of the regulatory regulation of the search procedure (as a type of investigative action) during the pre-trial investigation of military criminal offenses, which are most often found in law enforcement practice, in the context of the potential harmonization of domestic criminal procedural legislation with European standards in the field of protection of human rights and freedoms, which indicates the relevance of this study.

In the presented scientific work, the regulations of the specified institute are analyzed in detail, dedicated to the subject composition of persons authorized to execute the decision of the investigating judge on permission to search housing or other possessions (it is one of the main ways of collecting the necessary evidentiary information) during the pre-trial investigation of war crimes.

On the basis of a thorough study of the criminal procedural legislation of Ukraine and the existing thematic judicial practice, the main shortcomings of search requests, typical violations that are allowed in the conduct of this investigative action, and the inadmissibility of neglecting the constitutional rights of a person during a search of a home or other property are highlighted.

An integral part of the work is the description of the stages of the procedural algorithm of conducting a search in the context of the implementation of such a general principle of criminal proceedings as the inviolability of property rights. In the course of the scientific research, a special emphasis was placed on the consistency of the prosecution in conducting procedural actions during the investigation of military criminal offenses, as well as on the need to observe the proper legal procedure when entering a person's home or other property for the purpose of conducting an inspection, search before issuing a decision by the investigating judge.

The article outlines the vectors aimed at the formulation of proposals aimed at qualitatively improving the provisions of the criminal procedural law in terms of the legal regulation of the procedure for conducting a search (as a measure that should be proportional to the interference in a person's private life) in such a specific category of criminal proceedings. The author provided reasonable recommendations regarding the optimal application of certain norms of national legislation during the pre-trial investigation of war crimes, which testify to the applied value of the results of the presented research.

Key words: task of criminal proceedings, due legal procedure, search, military criminal offenses.

Виконання завдань кримінального провадження, закріплених у статті 2 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК), і зокрема, застосування належної правової процедури, забезпечується, у тому числі, засобами державного примусу. Це пояснюється специфікою тих правовідносин, які виникають внаслідок вчинення кримінальних правопорушень. Дослідження норм вітчизняного тематично орієнтованого законодавства та релевантної правозастосовної практики доводить, що одним із найбільш поширених засобів кримінального процесуального примусу є обшук, який, разом з тим, являє собою ефективний спосіб отримання необхідної доказової інфор-

мації в ході досудового розслідування військових злочинів. Однак, результати аналізу слідчої та судової діяльності вказують на недосконалість правового регулювання існуючого алгоритму проведення обшуку, що викликає низку проблемних питань під час здійснення даної категорії кримінальних проваджень. Отже, неоднозначність тлумачення і, як наслідок, реалізації положень чинного КПК зумовлює формування неоднорідної та, подекуди, суперечливої практики в цій площині.

З огляду на сказане, процедура проведення вказаної слідчої дії за змістовим наповненням є багатоаспектною, а відтак, потребує комплексного прикладного дослі-

дження, в ході якого доцільно зупинитись на розгляді визначеного спектру актуальних проблематик, що найчастіше виникають у правозастосовників.

1. *Дотримання визначених законом вимог щодо проведення обшуку в межах строків досудового розслідування.*

За загальним правилом слідчі (розшукові) дії не можуть проводитися після закінчення строків досудового розслідування, крім їх проведення за дорученням суду у випадках, передбачених ч. 3 ст. 333 КПК. Отже, будь-які слідчі (розшукові) або негласні слідчі (розшукові) дії, проведені з порушенням цього правила, є недійсними, а встановлені внаслідок них докази – недопустимими (ч. 8 ст. 223 КПК).

Разом із тим, на практиці зустрічаються випадки порушення вимог закону або неналежного обґрунтування викладених доводів у відповідному клопотанні. Наприклад, ухвалою Личаківського районного суду м. Львова від 18 серпня 2020 р. відмовлено у задоволенні клопотання про надання дозволу на обшук житла у провадженні за ознаками кримінальних правопорушень, передбачених ч. 5 ст. 27, ч. 3 ст. 28 і ч. 3 ст. 410 КК. Мотивами прийняття такого рішення слугувало, зокрема, те, що у даному кримінальному провадженні 29 квітня 2020 р. особі було повідомлено про підозру, а 1 червня 2020 р. їй же повідомлено про зміну раніше повідомленої підозри. Водночас, відповідно до п. 4 ч. 3 ст. 219 КПК з дня повідомлення особі про підозру досудове розслідування повинно бути закінчене протягом двох місяців. Відтак, на момент розгляду клопотання про проведення обшуку строк досудового розслідування у цьому кримінальному провадженні закінчився, а слідчим в судовому засіданні не надано доказів його продовження [1].

2. *Незалежність і безсторонність слідчого судді, який розглядає клопотання про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи.*

За нормативним змістом п. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, визначеним законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення.

Згідно з п. 12 Висновку № 1 (2001) Консультативної ради європейських суддів для Комітету Міністрів Ради Європи щодо стандартів незалежності судової влади та незмінюваності суддів, при розгляді справи між будь-якими сторонами судді повинні бути безсторонніми, тобто вільними від будь-яких зв'язків, прихильностей, упередженості, що впливають чи можуть створювати враження впливу на спроможність суддів здійснювати судочинство незалежно. У наведеному розумінні судова незалежність є розвитком основоположного принципу, за яким «жодна особа не може бути суддею у своїй справі». Значущість цього принципу виходить за межі окремої судової справи та її сторін. Судовій владі мають довіряти не лише сторони справи, а й суспільство в цілому. Таким чином, суддя не просто повинен насправді бути вільним від будь-яких зв'язків, упередженості тощо, він чи вона також повинні вважатися вільними від означеного з точки зору розсудливого спостерігача. У протилежному випадку довіру до судової влади може бути підірвано [2].

У зв'язку із зазначеним, як приклад, слід навести ухвалу Личаківського районного суду м. Львова від 28 жовтня 2021 р., якою було задоволено заяву про самовідвід слідчого судді під час провадження щодо повернення майна, вилученого в ході обшуку приміщень у межах досудового розслідування в кримінальному провадженні за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 410 КК. При цьому мотивом заявленого самовідводу слідчого судді стало те, що приміщення, які виступають об'єктом обшуку, використовуються сусідом вказаного слідчого судді [3].

3. *Наведення у клопотанні про дозвіл на обшук відомостей про житло чи інше володіння особи або частину житла (іншого володіння) особи, де планується проведення обшуку.*

Відповідно до п. 5 ч. 3 ст. 234 КПК клопотання про обшук має містити відомості про житло чи інше володіння особи або частину її житла (іншого володіння), де планується проведення обшуку. Разом із тим, дослідження правозастосовної практики дозволило виявити певні недоліки складання названих клопотань у цій частині. Так, ухвалою Личаківського районного суду м. Львова від 14 грудня 2020 р. відмовлено у задоволенні клопотання про надання дозволу на обшук житла чи іншого володіння особи у провадженні за ознаками кримінальних правопорушень, передбачених ч. 2 ст. 419 та ч. 2 ст. 364 КК. Однією з підстав прийнятого рішення слугувало те, що слідчим не доведено наявності достатніх підстав вважати, що відшукувані речі можуть знаходитись за вказаною у клопотанні адресою [4].

4. *Викладення у клопотанні про проведення обшуку відомостей про особу, якій належить житло чи інше володіння, та особу, у фактичному володінні якої воно знаходиться.*

Контекстно нагадаємо, що згідно з п. 6 ч. 3 ст. 234 КПК клопотання про обшук повинно містити відомості про особу, якій належить житло чи інше володіння, та особу, у фактичному володінні якої воно знаходиться.

Утім, на практиці зустрічаються випадки недостатнього обґрунтування клопотань із цих питань, що має наслідком відмову в їх задоволенні. Так, в ухвалі Личаківського районного суду м. Львова від 13 травня 2020 р., відмову у задоволенні клопотання про дозвіл на проведення обшуку слідчий суддя мотивував, серед іншого, тим, що у матеріалах, доданих до клопотання, відсутня інформація про те, у чиєму володінні (користуванні) перебуває приміщення, що, відповідно до вимог п. 5 ч. 2 ст. 235 КПК, є обов'язковими відомостями, які повинні бути зазначені в ухвалі слідчого судді про надання дозволу на обшук [5]. Іншою ухвалою Личаківського районного суду м. Львова від 18 серпня 2020 р. відмовлено у задоволенні клопотання про дозвіл на проведення обшуку житла через те, що з Інформаційної довідки з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно та Реєстру прав власності на нерухоме майно, Державного реєстру іпотек, Єдиного реєстру заборон відчуження об'єктів нерухомого майна стосовно об'єкта нерухомого майна від 20 липня 2020 р. вбачається, що будинок перебуває у приватній власності особи, однак доказів перебування такого в її користуванні надано не було [1].

5. *Наведення у клопотанні про обшук відомостей про індивідуальні чи родові ознаки речей, документів, іншого майна або осіб, яких планується відшукати, а також їхній зв'язок із вчиненням військовим кримінальним правопорушенням.*

Згідно з п. 7 ч. 3 ст. 234 КПК клопотання про проведення обшуку повинно містити відомості про індивідуальні або родові ознаки речей, документів, іншого майна чи осіб, яких планується відшукати, а також їхній зв'язок із вчиненням кримінальним правопорушенням. Разом з тим, недостатня конкретизація індивідуальних або родових ознак необхідних речей і документів є однією з найпоширеніших підстав для: (а) відмови у задоволенні клопотання про обшук; (б) задоволення його лише у певній частині.

Наприклад, ухвалою Личаківського районного суду м. Львова від 8 жовтня 2019 р. частково задоволено клопотання слідчого про надання дозволу на проведення обшуку у провадженні за ознаками військового кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 410 КК. Так, у клопотанні ставилося питання про проведення обшуку тимчасових службових приміщень в пункті тимчасової дислокації підрозділів Збройних Сил України,

в яких тимчасово перебувають у відрядженні та здійснюють свою діяльність заступник командира полку з озброєння військової частини та командир взводу. За результатами розгляду слідчий суддя відзначив, що, як вбачається з клопотання, слідчий просить також надати дозвіл на проведення обшуку з метою відшукування чорнових записів стосовно незаконного списання та викрадення військового майна, мобільних телефонів, які перебувають у володінні та користуванні заступника командира полку з озброєння військової частини та командира взводу, однак не зазначив індивідуальних або родових ознак вказаного майна, що, у свою чергу, на час розгляду клопотання не доводить наявності достатніх підстав вважати, що вони мають значення для досудового розслідування, можуть бути доказами під час судового розгляду та знаходяться у зазначених в клопотанні тимчасових спорудах [6].

Іншою ухвалою Личаківського районного суду м. Львова від 18 грудня 2019 р. частково задоволено клопотання про обшук у провадженні за ознаками військового кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 410 КК. На обґрунтування слідчий суддя вказав, що, як убачається з клопотання, слідчий просить надати дозвіл на проведення обшуку з метою виявлення і фіксації відомостей про обставини вчинення кримінального правопорушення, встановлення фактичних даних, відшукування викраденого військового майна, чорнових записів, викраденої службової документації військової частини, комп'ютерної техніки, мобільних терміналів та інших носіїв інформації, що містять відомості про обставини вчинення злочинів та можуть бути використані як докази у кримінальному провадженні; інших предметів і документів, що мають значення для досудового розслідування, грошових коштів та майна, набутих злочинним шляхом. При цьому слідчий не зазначив у клопотанні, які саме предмети, документи планується відшукати під час проведення обшуку, їх індивідуальні чи родові ознаки, що, у свою чергу, на момент розгляду клопотання не доводить наявності достатніх підстав вважати, що вони мають значення для досудового розслідування, можуть бути доказами під час судового розгляду та знаходяться у вказаному в клопотанні приміщенні [7]. Аналогічних по суті висновків дійшов слідчий суддя і в іншій ухвалі Личаківського районного суду м. Львова від 18 грудня 2019 р. [8].

6. Обґрунтування у клопотанні наявності достатніх підстав вважати, що відшукувані речі та документи мають значення для досудового розслідування.

Відповідно до п. 2 ч. 5 ст. 234 КПК слідчий суддя відмовляє у задоволенні клопотання про обшук, якщо прокурор, слідчий не доведе наявності достатніх підстав вважати, що відшукувані речі і документи мають значення для досудового розслідування.

Разом з тим, допущені недоліки в обґрунтуванні цієї частини клопотання стають підставою для відмови у задоволенні клопотання про дозвіл на обшук житла. Зокрема, таке рішення відображено в ухвалі Личаківського районного суду м. Львова від 18 серпня 2020 р., у якій слідчий суддя дійшов висновку, що в частині відшукування комп'ютерної техніки, на якій здійснювалось виготовлення договору, цифрових носіїв інформації (флеш-носіїв, оптичних дисків тощо), печаток клопотання не містить будь-яких відомостей щодо того, яке саме значення для досудового розслідування мають зазначені речі [1].

7. Обґрунтування наявності достатніх підстав вважати, що за встановлених обставин обшук є найбільш доцільним та ефективним способом: – відшукування/вилучення речей і документів, які мають значення для досудового розслідування; – встановлення місцезнаходження розшукуваних осіб; а також заходом, пропорційним втручанням в особисте і сімейне життя.

Згідно з п. 5 ч. 5 ст. 234 КПК слідчий суддя відмовляє у задоволенні клопотання про обшук, якщо прокурор,

слідчий не доведе наявності достатніх підстав вважати, що за встановлених обставин саме обшук є найбільш доцільним та ефективним способом відшукування, вилучення речей і документів, які мають значення для досудового розслідування, встановлення місцезнаходження розшукуваних осіб, а також заходом, пропорційним втручанням в особисте і сімейне життя. Тож, з огляду на ступінь обмеження права на недоторканність житла чи іншого володіння особи, а також права власності й інших конституційних прав і свобод людини під час проведення обшуку, в кожному випадку має обиратися найменш обтяжливий для прав і свобод конкретної особи спосіб відшукування та вилучення речей/документів, що мають значення для досудового розслідування. При цьому, як свідчить аналіз судової практики, слідчі судді зазвичай вказують на декілька можливих альтернатив проведенню обшуку як засобів для досягнення цілей кримінального провадження.

I) Як найменш обтяжливий для прав і свобод альтернативу можна розглядати надане стороною обвинувачення право витребування й отримання від органів державної влади/місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, службових і фізичних осіб речей, документів, відомостей (ч. 2 ст. 93 КПК). Так, ухвалою Личаківського районного суду м. Львова від 18 серпня 2020 р. відмовлено у задоволенні клопотання про дозвіл на обшук житла у провадженні за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 410 КК. Мотивами даного рішення, серед іншого, слугувало те, що слідчим не надано доказів того, що доступ до речей і документів неможливо отримати у добровільному порядку шляхом витребування речей, документів, відомостей згідно з положеннями ч. 2 ст. 93 КПК, або за допомогою інших слідчих дій, передбачених цим Кодексом [1].

II) Наступним засобом для досягнення цілей кримінального провадження й альтернативою обшуку є тимчасовий доступ до речей і документів. На можливість його застосування акцентовано увагу в ухвалі Личаківського районного суду м. Львова від 13 травня 2020 р., якою було відмовлено у задоволенні клопотання про дозвіл на проведення обшуку у провадженні за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 410 КК. Як зазначається в ухвалі, під час розгляду клопотання слідчим не надано доказів, які б свідчили про те, що документи стосовно обставин вчинення військового кримінального правопорушення знаходяться у приміщенні ДП «Львівський державний авіаційно-ремонтний завод», містять відомості, що мають істотне значення для досудового розслідування та їх неможливо отримати іншим способом, зокрема, шляхом проведення інших слідчих дій або застосування такого заходу забезпечення кримінального провадження як тимчасовий доступ до речей і документів. Окрім того, слідчий суддя звернув увагу на те, що обшук включає в себе проникнення до володіння незалежно від його призначення і правового статусу та проводиться лише у виняткових випадках, якщо відомості, котрі можуть міститися у володінні, неможливо отримати органом досудового розслідування у добровільному порядку [5]. Аналогічних за змістом висновків дійшов суддя дійшов і в ухвалі Личаківського районного суду м. Львова від 21 серпня 2019 р. [9].

III) Найсуттєвішим за ступенем правообмеження для досягнення цілей кримінального провадження є обшук. Разом із тим, на практиці слідчі судді, навіть при задоволенні клопотання про обшук в цілому, обирають такий об'єкт, проведення процесуальних дій у якому становитиме найменший ступінь правообмежень для особи. Так, ухвалою Личаківського районного суду м. Львова від 14 грудня 2020 р. відмовлено у задоволенні клопотання слідчого про дозвіл на обшук у провадженні за ознаками кримінальних правопорушень, передбачених ч. 2 ст. 419 та ч. 2 ст. 364 КК.

Мотивами прийнятого рішення слугувало те, що, по-перше, матеріали клопотання не містять доказів, які б свідчили про існування обґрунтованого припущення стосовно причетності до вчинення злочину саме працівників митного поста «Ягодин», а по-друге, і це – найголовніше, немає таких само доказів про те, що вказані документи знаходяться за адресою проживання його співробітників. Іншими словами, відсутні докази того, що службові документи та документи про перетин державного кордону, які за правилами діловодства повинні зберігатись за місцем роботи, особа зберігає за адресою свого проживання і що він причетний до вчинення кримінального правопорушення.

Більше того, враховуючи характер кримінального правопорушення, яке пов'язане з незаконним переміщенням товарів поза митним контролем, немає підстав вважати, що саме обшук житла буде найбільш доцільним та ефективним способом відшукування та вилучення речей і документів, які мають значення для досудового розслідування, адже для досягнення таких цілей кримінального провадження як оперативність, раптовість й ефективність, отримати вищевказані документи можливо також у спосіб проведення обшуку самого приміщення, де розташований митний пост, яке не підпадає під дію статті 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, а відтак, не буде непропорційним втручанням в особисте життя особи [4].

8. *Суб'єкти виконання ухвали слідчого судді про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи.*

Відповідно до ч. 1 ст. 236 КПК ухвала про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи може бути виконана слідчим або прокурором. Тлумачення даної норми наведено у постанові Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 29 січня 2019 р. Так, згідно з висновком, за змістом ч. 1 ст. 236 КПК виконання ухвали слідчого судді про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи покладається особисто на слідчого або прокурора і не може бути доручене в порядку п. 3 ч. 2 ст. 40 КПК визначеним оперативним підрозділом.

З метою одержання допомоги щодо питань, які потребують спеціальних знань, слідчий/прокурор для участі в обшуку мають право запросити спеціалістів, однак це не звільняє слідчого/прокурора від обов'язку особисто проводити обшук. Якщо його проводять інші особи, крім слідчого чи прокурора, то це слід вважати суттєвим порушенням умов обшуку, результати якого відповідно до вимог статей 86, 87 КПК не можуть бути використані при прийнятті процесуальних рішень, і суд не може посылатися на них як на доказ при ухваленні обвинувального вироку [10].

Втім, на практиці реалізація наведених положень законодавства може становити певні труднощі. Так, ухвалою Личаківського районного суду м. Львова від 1 жовтня 2019 р. частково задоволено клопотання про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи у провадженні за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 410 КК.

У даному випадку слідчий звернувся з клопотанням про надання слідчим Територіального управління Державного бюро розслідувань, прокурорам військової прокуратури Львівського гарнізону (які здійснюють нагляд за досудовим розслідуванням у формі процесуального керівництва) або за їх дорученням співробітникам відділу внутрішньої та власної безпеки по Мостиському прикордонному загону Управління внутрішньої та власної безпеки «Захід» ДПС України, дозвіл на проведення обшуку в службових кабінетах, приміщеннях канцелярії та діловодства, на складі, в архіві, у надвірних будівлях і спорудах за місцем розташування Відділу прикордонної служби «Сянки» Мостиського прикордонного загону. Розглянувши клопотання, слідчий суддя задовольнив його частково, поклавши виконання ухвали на слідчого Третього слідчого відділу слідчого управління Територіального управління Державного бюро розслідувань, розташо-

ваного у м. Львові, тобто слідчих групи слідчих у цьому кримінальному провадженні [11].

9. *Послідовність сторони обвинувачення у проведенні процесуальних дій під час розслідування військових кримінальних правопорушень.*

Логіка та послідовність проведення певних процесуальних дій для досягнення цілей кримінального провадження мають обґрунтовуватися стороною обвинувачення у процесуальних документах, зокрема, й у клопотанні про обшук. Протилежні випадки свідчитимуть про несистемний підхід до проведення процесуальних дій, відсутність узгодженого плану досудового розслідування та нездатність переконати слідчого суддю у необхідності проведення обшуку в конкретному кримінальному провадженні.

Як приклад можна навести ухвалу Личаківського районного суду м. Львова від 18 серпня 2020 р., якою відмовлено у задоволенні клопотання слідчого про дозвіл на обшук житла у провадженні за ознаками кримінальних правопорушень, передбачених ч. 5 ст. 27, ч. 3 ст. 28 і ч. 3 ст. 410 КК. Так, слідчим суддею встановлено, що у вересні 2019 року органам досудового розслідування вже надавався дозвіл на обшук цього приміщення, проте подане клопотання не містить жодних відомостей, чому орган досудового розслідування під час проведення первинного обшуку не вилучив відповідні документи; крім того, відсутні відомості, що обшук на підставі ухвали слідчого судді не проводився, та їх не представлено в судовому засіданні [1].

10. *Дотримання належної правової процедури у випадку проникнення до житла чи іншого володіння особи з метою проведення обшуку до постановлення ухвали слідчим суддею.*

Відповідно до ч. 3 ст. 233 КПК слідчий, дізнавач, прокурор має право до постановлення ухвали слідчого судді увійти до житла чи іншого володіння особи лише у невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей, майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні кримінального правопорушення. У такому разі прокурор, слідчий, дізнавач за погодженням із прокурором зобов'язані невідкладно після здійснення цих дій звернутися до слідчого судді з клопотанням про проведення обшуку. Слідчий суддя розглядає подане клопотання згідно з вимогами ст. 234 КПК, перевіряючи, крім іншого, чи дійсно були наявні підстави для проникнення до житла/іншого володіння особи без ухвали слідчого судді. Якщо прокурор відмовиться погодити клопотання слідчого, дізнавача про обшук або слідчий суддя відмовить у задоволенні даного клопотання, встановлені внаслідок такого обшуку докази є недопустимими, а отримана інформація підлягає знищенню в порядку, передбаченому ст. 255 КПК.

Як приклад дотримання вимог закону під час проведення зазначених дій можна навести ухвалу Личаківського районного суду м. Львова від 22 грудня 2020 р., постановлену у провадженні за ознаками військового кримінального правопорушення, визначеного ч. 1 ст. 419 КК. Слідчим суддею констатовано, що викладені в клопотанні факти підтверджуються представленими протоколами слідчих дій, оперативними даними, здобутими в ході досудового слідства, які, в тому числі, підтверджують не лише факт вчинення злочину, а і надану правову кваліфікацію, що в сукупності свідчить про достатність підстав для проведення обшуку в автомобілі без ухвали слідчого судді, котрий за встановлених обставин кримінального правопорушення був найбільш доцільним та ефективним способом відшукування, вилучення речей і документів, які мають значення для досудового розслідування, оскільки для з'ясування істини у провадженні, з метою виявлення та фіксації відомостей стосовно вчинення цього злочину у слідчого було достатньо підстав вважати, що в автомобілі з причепом можуть знаходитись речові докази даного кримінального правопорушення, які мають значення для встановлення

істини у здійснюваному кримінальному провадженні [12]. З огляду на вищенаведене, клопотання про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння було задоволено.

11. Недоторканність права власності у зв'язку із провадженням обшуку.

Згідно з ч. 1 ст. 16 КПК позбавлення або обмеження права власності під час кримінального провадження здійснюється лише на підставі вмотивованого судового рішення, ухваленого в порядку, передбаченому цим Кодексом. Водночас за процедурою і на підставах, визначених кримінальним процесуальним законом, допускається тимчасове вилучення майна без судового рішення (ч. 2 ст. 16 КПК). Одним із розповсюджених на практиці випадків обмеження права власності є тимчасове вилучення майна під час проведення обшуку. Разом із цим, слід звернути увагу на те, що вказані процесуальні дії містять ризики необгрунтованого позбавлення власника чи володільця майна можливості володіти та користуватися ним.

Дієвим в означеній ситуації може стати оскарження бездіяльності, що полягає у неповерненні тимчасово вилученого майна, та зобов'язання до вчинення дій. Як приклад можна навести ухвалу Личаківського районного суду м. Львова від 8 листопада 2021 р., постановлену у провадженні за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 410 КК.

Цією ухвалою задоволено скаргу на вказаний вид бездіяльності слідчого та зобов'язано останнього негайно повернути вилучене під час обшуку майно. На обгрунту-

вання прийнятого рішення слідчий суддя, зокрема, відзначив, що утримання майна у зв'язку з визнанням його речовим доказом без накладення арешту кримінальним процесуальним законодавством не передбачено. Крім того, у разі тимчасового вилучення майна під час обшуку/огляду, здійснюваних на підставі ухвали слідчого судді (ст. 235 КПК), клопотання про арешт такого майна повинно бути подано слідчим, прокурором протягом 48 годин після його вилучення, інакше майно має бути негайно повернуто особі, в якій воно вилучено (ч. 5 ст. 171 КПК). Враховуючи те, що слідчий, прокурор у встановлені законом строки із клопотанням про накладення арешту на вилучене майно не зверталися, останнє негайно має бути повернуто особі, в якій його було вилучено [13].

Виходячи з викладеного вище матеріалу, можна констатувати – одним із пріоритетних аспектів реформування галузі кримінального процесуального права має стати розроблення ефективного алгоритму проведення обшуків під час досудового розслідування військових кримінальних правопорушень. У зв'язку з цим, у роботі окреслені вектори, зорієнтовані на формулювання пропозицій, спрямованих на оптимізацію та вдосконалення нормативного регулювання процедури проведення обшуку в житлі чи іншій володінні особи. Лапідарність правової регламентації цього фронту діяльності вимагає якісно нових підходів та внесення необхідних коректив до кримінального процесуального законодавства України, що може бути предметом перспективних наукових досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ухвала Личаківського районного суду м. Львова від 18 серпня 2020 р., судова справа № 463/7599/20. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91108058> (дата звернення 27.10.2022 р.).
2. Висновок № 1 (2001) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо стандартів незалежності судової влади та незмінності суддів. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/R_1_2001_2001_11_23.pdf.
3. Ухвала Личаківського районного суду м. Львова від 28 жовтня 2021 р., судова справа № 463/11309/21. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100772657> (дата звернення 27.10.2022 р.).
4. Ухвала Личаківського районного суду м. Львова від 14 грудня 2020 р., судова справа № 463/12007/20. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93531436> (дата звернення 27.10.2022 р.).
5. Ухвала Личаківського районного суду м. Львова від 13 травня 2020 р., судова справа № 463/4139/20. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89198851> (дата звернення 27.10.2022 р.).
6. Ухвала Личаківського районного суду м. Львова від 08 жовтня 2019 р., судова справа № 463/6707/19. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/84808654> (дата звернення 27.10.2022 р.).
7. Ухвала Личаківського районного суду м. Львова від 18 грудня 2019 р., судова справа № 463/10871/19. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86421406> (дата звернення 27.10.2022 р.).
8. Ухвала Личаківського районного суду м. Львова від 18 грудня 2019 р., судова справа № 463/10871/19. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86421407> (дата звернення 27.10.2022 р.).
9. Ухвала Личаківського районного суду м. Львова від 21 серпня 2019 р., судова справа № 463/7020/19. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/83804033> (дата звернення 27.10.2022 р.).
10. Постанова колегії суддів Другої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 29 січня 2019 р., судова справа № 466/896/17. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/79601140> (дата звернення 27.10.2022 р.).
11. Ухвала Личаківського районного суду м. Львова від 01 жовтня 2019 р., судова справа № 463/8279/19. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/84652219> (дата звернення 27.10.2022 р.).
12. Ухвала Личаківського районного суду м. Львова від 22 грудня 2020 р., судова справа № 463/12007/20. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93774616> (дата звернення 27.10.2022 р.).
13. Ухвала Личаківського районного суду м. Львова від 08 листопада 2021 р., судова справа № 463/11309/21. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100975550> (дата звернення 27.10.2022 р.).